

## D ů v o d y:

Nelze souhlasiti s názorem dovolacího rekursu, že pod zákaz zcizení, poznamenaný v knihovně vložce, spadá i smluvní zřízení práva zástavního. Zdejších rozhodnutí R II 308/29 (čís. 9166 sb. n. s.) a R II 338/29 dovolává se dovolací rekurs pro hájený názor neprávem, neboť obě měla za předmět exekuční zřízení práva zástavního a vztahovala se na zákaz zcizení poznamenaný podle § 22 zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům v doslovu novely čís. 311/20, kdežto v projednávaném případě jde o smluvní právo zástavní a o zákaz zcizení podle § 7 záborového zákona v doslovu novely čís. 108/21. Záviselo stejně jako při přídělu podle § 23 přidělového zákona na vlastním rozhodnutí Státního pozemkového úřadu při schvalování kupní smlouvy, zda vlastnické právo nabyvatele pozemku má být obmezeno jen zákazem zcizení, či také zákazem zatížení zástavním právem. Rozhodl-li se jen pro zákaz zcizení, nemůže již rozšiřujícím výkladem svého vlastního rozhodnutí obmezovati nabyvatele ve svobodném nakládání pozemkem dále, než si při schválení kupní smlouvy vyhradil.

## Čís. 10419.

**Nařízením ze dne 6. února 1919, čís. 57 sb. z. a n., bylo přerušeno jakékoliv spojení mezi vídeňskou a tuzemskou pobočkou téže tuzemské banky. Lhostejno, že vídeňská pobočka mohla přijímati platy jménem tuzemské pobočky. Ten, kdo počátkem února 1919 skládal úhradu pro československé věřitele u ústavů a poboček ve Vídni, činil tak na vlastní nebezpečí. Činnost vídeňské pobočky i jako komisionářky byla vždy podmíněna předpokladem, že nedojde k takové události, jakou byl zákaz převodu pohledávek a úhrad do Československé republiky.**

**Z toho, že tuzemská pobočka banky prohlásila svou pohledávku vzniklou poukazem za pohledávku ve staré měně, nelze ještě vyvozovati, že se vzdala práva požadovati ji ve měně československé.**

(Rozh. ze dne 29. prosince 1930, Rv II 876/29.)

Žalující společnost byla počátkem roku 1919 v obchodním spojení se žalovanou filiálkou banky Ž. v Olomouci. Dopisy ze dne 4. a 5. února 1919 dala žalující společnost žalované filiálce příkaz, by za ni uhradila do Báňské Bystřice 200.000 K a 1,460.266 K s tím, že protihodnotu těchto peněz uhradila prostřednictvím banky U. ve Vídni dne 5. února 1919 u vídeňské filiálky banky Ž. 150.000 K a 1,460.266 K. Dopisem ze dne 8. února 1919 sdělila žalovaná filiálka žalující společnosti, že jí připisuje k dobru částky složené u vídeňské filiálky jen s výhradou, ať jimi nemůže disponovati vzhledem k nařízení ze dne 6. února 1919, čís. 57 sb. z. a n. Žalobou, o niž tu jde, domáhala se žalující společnost na žalované olomoucké filiálce banky Ž. zaplacení 1,110.000 Kč jednak z důvodu obohacení, jednak z důvodu náhrady škody, ježto úhrada složená u vídeňské filiálky banky Ž. nebyla včas převedena do tuzemska.

Oba nižší soudy žalobu zamítly, odvolací soud z těchto důvodů: Otázka, zda nařízení čís. 57/19 sb. z. a n. dopadá na spornou úhradu čili nic, závisí na rozhodnutí, zda se převod sporné úhrady stal před působností či za působnosti onoho nařízení, při čemž zůstává lhostejným, že sporná úhrada byla převedena na žalovanou stranu jen účetně, neboť nařízením výslovně zakázán převod jakékoliv úhrady. Rozřešením této otázky bude zároveň rozhodnuto, na čí vrub a na nebezpečí které strany šel zásah zmíněného nařízení, jak vysvitne z dalšího pojednání. Napadený rozsudek zjišťuje, že oznámení vídeňské filiálky o složené u ní úhradě 150.000 K a 1,460.266 K došlo žalované filiálce nejdříve 6. února 1919, tedy za působnosti nařízení čís. 57/19. Tímto zjištěním, poněvadž nebylo napadeno, jest odvolací soud podle § 498 c. ř. s. vázán. Než ani tím nebyl převod úhrady dokonán, nýbrž teprve tím okamžikem, kdy žalovaná strana úhradu a příkaz žalující strany k zaplacení 200.000 K a 1,460.266 K do Báňské Bystřice přijala, což se stalo nesporně 7. února 1919. Pro to mluví tyto důvody: I kdyby se vzalo za zjištěno, co odvolatelka o právním poměru vídeňské filiálky k žalované straně tvrdí, že totiž vídeňská filiálka byla zmocněncem žalované strany k přijímání peněz, nebylo by lze uznati, že se složením hotové úhrady u vídeňské filiálky dne 5. února 1919 dostala již žalovaná strana do její držby. Neboť jest přesně rozeznávati, k jakému účelu se peníze u vídeňské filiálky skládají. Byla-li úhrada složena za tím účelem, by byla umořena pohledávka žalované strany za žalobkyní, musila vídeňská filiálka jako zmocněná k přijetí platů podle § 1424 obč. zák. úhradu bez odporu a bez jakéhokoliv rozhodování o tom, zda má či nemá placení přijati, přijmouti a právní účinek by byl vzhledem k § 1017 obč. zák. týž, jako kdyby bylo bývalo placeno žalované straně jako věřitelce přímo. Jinak jest však tomu, složila-li žalobkyně úhradu u vídeňské filiálky, aniž byla k tomu povinna a aniž žalovaná strana měla na úhradu tu nárok. To by bylo jednostranným jednáním žalující strany a musilo proto právoplatnému přijetí úhrady předcházeti rozhodnutí žalované filiálky, zda hodlá přijati úhradu k účelu vytčenému žalobkyní. Oprávnění vídeňské filiálky k takovému rozhodnutí není však obsaženo již v inkasomandátu a musila by proto o přijetí rozhodnouti žalovaná strana sama. Teprve jejím projevem vůle, přijati úhradu k účelu vytčenému žalobkyní nastal by převod úhrady na žalovanou stranu (§ 861 obč. zák.). Jeví se tudíž složení úhrady u vídeňské filiálky a návrh žalobkyně ze dne 4. února 1919 a ze dne 5. února 1919 na použití této úhrady k zaplacení 200.000 K a 1,460.266 K do Báňské Bystřice jako nabídka, o jejímž přijetí neb odmítnutí mohla volně rozhodnouti jen žalovaná filiálka sama (čl. 319 obch. zák.). Souhlas s přijetím projevila žalovaná strana teprve dopisem ze dne 7. února 1919, když byl odevzdán poštovní dopravě (čl. 321 obch. zák.), a nastal proto převod úhrady na žalovanou teprve tímto dnem, za působnosti nařízení čís. 57/19 sb. z. a n. Jde proto nebezpečí složené úhrady, zejména nebezpečí z nařízení čís. 57/19 sb. z. a n. od 5. února 1919 do 7. února 1919 na vrub žalobkyně. Tomu neodporuje ani posudek znalce Sch-a, jenž praví, že se

současně považují peníze složené u kterékoliv pokladny banky neb filiálky jako složené u onoho peněžního ústavu, u něhož se vede účet komitenta, ani posudek znalce H-a, jenž obmezuje tuto zvyklost na platební doporučené bankou, u níž se účet vede, ve zvláštním seznamu. Neboť to neznačí nic jiného, než že podle obchodní zvyklosti i bez zvláštního zmocnění jest každá pokladna banky oprávněna převzít peníze určené pro jinou banku, nikoliv však, že jest oprávněna i rozhodovati o nabídce učiněné komitentem, jejíž složkou je i složená úhrada. Že k takovému rozhodování a k přijetí nabídky byla vídeňská filiálka zmocněna podle obchodní zvyklosti nebo smluvně podle udělené jí plné moci žalovanou filiálkou nebylo ani tvrzeno. I když byla vídeňská filiálka oprávněna převzít úhradu složenou za jiným účelem než k zaplacení dluhu žalobkyně, nerozhodla tím ještě, že žalovaná filiálka úhradu přijati musí, a není proto den 5. února 1919 pro převod úhrady žalovanou stranou rozhodujícím. Odvolatelka poukazuje dále k tomu, že žalovaná banka mlčky uznala v dopisu ze dne 24. února 1919 vídeňskou filiálku za svého zmocněnce tím, že v dopisu potvrzuje, že se převod úhrady stal 5. února 1919. Tak nelze dopis ten chápati, neboť jest tím vyjádřeno jen tolik, že peníze u vídeňské filiálky složené žalovaná strana se rozhodla přijati (a je také dne 7. února 1919 přijala) za účelem žalobkyní vytčeném, nikoliv však, že vídeňská filiálka byla zmocněna o přijetí úhrady jako součástí nabídky sama rozhodnouti. A podobně jest tomu, jednala-li vídeňská filiálka jako komisionářka olomoucké filiálky. I komisionářství (čl. 360 obch. zák.) jest jistým druhem zmocnění, a komitent nemusí uznati obchod uzavřený komisionářkou, nebyl-li uzavřen v rámci komisionářské plné moci, leda že jej dodatečně schválil (§ 1016 obč. zák.). Vídeňská filiálka nebyla zmocněna jako komisionářka uzavíratí obchody na účel žalované strany. Opak netvrdila ani žalobkyně ani žalovaná. Žalovaná sice praví, že vídeňská filiálka byla její komisionářkou, že obstarávala obchody, nikoliv právní jednání, a že na zvláštní příkaz byla oprávněna přijímatí na účet žalované platy. Obratu »obstarávala obchody, nikoliv právní jednání« lze rozuměti jen tak, že vídeňská filiálka byla oprávněna sbíratí objednávky, nikoliv však uzavíratí právní jednání na účet žalované a rozhodovati o nabídkách. Z toho patrně, že komisionářský obchod, uzavírání obchodů (čl. 360 obch. zák.), šel na účet žalované strany teprve jejím schválením dne 7. února 1919 a že nebezpečí hrozící úhradě z nařízení čis. 57/19 sb. z. a n. šlo na vrub žalobkyně. Nebyla-li však vídeňská filiálka vůbec oprávněna na účet žalované uzavíratí obchody, pak komisionářkou podle čl. 360 obch. zák. ani býti nemohla. A že nešlo ani žalobkyni ani vídeňské filiálce o uzavření komisionářského obchodu, patrně z toho, že úhrada ve Vídni byla složena přímo pro žalovanou filiálku, že ji tato nikoliv svým jménem, nýbrž jménem žalované převzala a že žalobkyně učinila přímo nabídku žalované straně, by za ní zaplatila z vídeňské úhrady v Báňské Bystřici ony dvě peněžní částky. Zjišťuje proto odvolací soud, že mezi vídeňskou filiálkou byl jen poměr plnomocenský, jenž byl vyměřen jednak § 1424 obč. zák., jednak sbíráním nabídek, jichž

přijetí bylo vyhrazeno filiálce samé. Odvolatelka se domáhá žalované částky i z důvodu náhrady škody způsobené prý žalovanou filiálkou tím, že neučinila po vyjití nařízení čis. 57/19 sb. z. a n. opatření, by vídeňská filiálka úhradu u ní složenou žalobkyni vydala, a míní, že žalovaná strana byla k tomu jako komisionářka žalobkyně nejen podle čl. 361 obch. zák., nýbrž i podle zvláštního příkazu ze dne 20. února 1919 a ze dne 14. března 1919 povinna. Ze zákona k tomu nebyla povinna, i kdyby šlo o komisionářství, proto, že součástí smlouvy bylo složení úhrady žalující stranou v plné výši. To je patrné z dopisu žalobkyně ze dne 5. února 1919, jímž učinila nabídku žalované straně a tato ji přijala. A tam se výslovně praví, že žalovaná filiálka jest povinna proti složené jistině u vídeňské filiálky uhraditi do Báňské Bystřice určitý peníz. Pozbyla-li tedy ve Vídni složená částka pro žalovanou filiálku cenu, bylo povinností žalující strany opatřiti žalované filiálce hodnotu rovnocennou původní úhradě. Neučinivši tak, nemohla na žalované straně žádati uvolnění vídeňského vkladu. Při tom jest lhostejno, zda snad žalobkyně byla finančně tak silná, že nevzbuzovala obavy, neboť žalovaná filiálka nepodržela si vídeňskou úhradu z důvodu § 1052 obč. zák., nýbrž proto, že k tomu byla ze smlouvy oprávněna. Poukazuje-li odvolatelka na úsudek znalce Sch-a, jenž jest opačného názoru, jest jí odvětit, že otázka objemu a hranic péče řádného kupce (čl. 361, 282 obch. zák.) jest otázkou právní a nemůže býti řešena znalcem. Ostatně znalecké posudky nejsou v tom směru za jedno. Odvolatelka ovšem namítá, že vídeňských vkladů již nebylo zapotřebí, ana žalovaná strana dne 7. února 1919 za platnosti nař. čis. 57/19 poukázala peníze ze svých zásob do Báňské Bystřice. Zda odpadla nutnost vkladu, je bez významu, rozhodující jest smlouva, podle níž měla žalobkyně poskytnouti úhradu. Míní tím proto asi odvolatelka, že se žalovaná filiálka úhrady mlčky vzdala (§§ 1444, 863 obč. zák.), splnivši příkaz v Báňské Bystřici, ač převod vídeňského vkladu byl podle nař. čis. 57/19 sb. z. a n. zakázán. O úmyslu vzdání se lze však vážně pochybovati (§ 863 obč. zák.), ano žalované nebylo v době odeslání peněz do Báňské Bystřice nařízení čis. 57/19 známo. Neznalost zákona ovšem neomlouvá (§ 2 obč. zák.), což značí, že zákon platí i pro toho, kdo ho nezná. O to však najde, neboť nikdo netvrdí, že nařízení čis. 57/19 sb. nelze vztahovati na jednání žalované strany, nýbrž jde o výklad projevu soukromé vůle žalované strany za neznalosti nařízení čis. 57/19. A tu nelze důvodně míti za to, že by žalovaná byla úhradu do Báňské Bystřice poukázala, kdyby byla věděla, že se vídeňská úhrada rozpadla v nivec, naopak lze spíše uvěřiti tomu, že žalovaná poukaz provedla v přesvědčení, že má rovnocennou úhradu ve Vídni. Pokud odvolatelka dovozuje řečenou povinnost žalované strany ze zvláštního příkazu, jest jí odvětit, že její dopisy ze dne 20. února 1919 a ze dne 14. března 1919 předně žádný příkaz ani neobsahují, nýbrž jsou pouhým dotazem a za druhé, že se žalobkyně ani nenabízí k opatření jiné úhrady, nýbrž se táže, zda by nemohla býti vrácena úhrada složená u vídeňské filiálky a zda by jí nemohla býti ponechána úhrada (patrně do Báňské Bystřice poskytnutá) jako úvěr.

Jest to tedy jen nabídka na změnu původní smlouvy; na místo své povinnosti ke složení jistiny za účelem krytí úhrady v Báňské Bystřici žádá odvolatelka úvěr. Nabídku tu mohla, ale nemusila žalovaná strana přijati a nejde proto o příkaz. Přijala-li žalovaná filiálka nabídku, musila ji ovšem splniti. Tvrdí však, že vyřídila nabídku dopisem ze dne 20. února 1919, v němž praví, že jedná o celé věci s ústřednou a že uvolnění vkladu by bylo možným, pak-li si žalobkyně opatří svolení rakouské vlády. Přijala tedy žalovaná strana nabídku žalobkyně se změnou, odmítla tedy návrh a učinila návrh nový, o němž žalobkyně mohla podle čl. 322 obch. zák. rozhodnouti, zda ho přijímá, čili nic. Žalobkyně na dopis ten vůbec neodpověděla, poněvadž tvrdí, že ho ani neobdržela, popírajíc jeho jsoucnost a uvádí, že jí bylo odpověděno teprve dopisem ze dne 24. února 1919, v němž o přijetí nabídky žalující strany na uvolnění vídeňské úhrady a na poskytnutí úvěru není ani řeči. Na takové nabídky se zřejmě nevztahuje čl. 323 obch. zák. a poněvadž podle těchto přednesů k dohodě o uvolnění vídeňských vkladů nedošlo, nedošlo ani ke změně původní úmluvy a nelze uznati, že žalovaná strana měla zvláštní právoplatný příkaz na uvolnění vídeňské úhrady. Nelze také uznati, že žalovaná strana poskytla žalobkyni úvěr tím, že po zaplacení v Báňské Bystřici sdělila žalobkyni dopisem ze dne 8. února 1919, že jí bude účtovatí debetní úrok z poukazu 1,660.266 K 99 h do Báňské Bystřice do té doby, až budou uvolněny částky složené u vídeňské filiálky. O úvěru tam není řeči. Naopak smyslem dopisu (§ 914 obč. zák.) jest, že žalovaná bude požadovati debetní úrok dotud, dokud nebude moci disponovati vídeňskou úhradou. Vždyť žalovaná jiného východiska neměla, ana zaplatila v Báňské Bystřici a vídeňská úhrada se stala pro ni bezcennou. Odvolatelka ovšem poukazuje k tomu, že žalovaná v žalobní odpovědi doznala, že šlo o úvěr. Chápe však nesprávně tento přednes, neboť žalovaná strana netvrdí, že měla úmysl poskytnouti žalobkyni úvěr, nýbrž že se právní poměr sám sebou změnil v poměr úvěrový znehodnocením vídeňské úhrady bez vůle stran. Správně řečeno měla žalovaná vznikem nařízení čís. 57/1919 sb. z. a n. pohledávku za žalobkyní, nikoliv z úvěrové smlouvy, nýbrž z původní smlouvy o použití rovnocenné úhrady k poukazu do Báňské Bystřice. Odpadla-li vídeňská úhrada, vznikl žalované straně splatný nárok na poskytnutí jiné úhrady ve výši poukazu do Báňské Bystřice. Nebylo tedy zapotřebí, by žalovaná vypověděla splatnost své pohledávky 1,660.228 K povstalé platbou do Báňské Bystřice, jak míní odvolatelka. Nemohla však ani stornovati poukaz do Báňské Bystřice, an již byl proveden a vykorespondován, jak odvolatelka sama tvrdí (čl. 377 obch. zák.). Neboť, nemohla-li z týchž důvodů žalobkyně stornovati příkaz udělený žalované straně, nemohla ani žalovaná stornovati poukaz do Báňské Bystřice. Zadržela-li žalovaná filiálka vídeňskou úhradu na základě původní smlouvy, jsou zbytečné úvahy odvolatelky o tom, že žalovaná nemá právo si zadržeti úhradu ani jako jistotu ani z důvodu retenčního práva. Je-li tomu tak, jest lhostejno, zda bylo či nebylo třeba svolení rakouského ministerstva financí ve smyslu nařízení čís. 114/19 rak. stát. zák. k uvolnění úhrady a která

ze stran k žádosti byla oprávněna. Odvolatelka poukazuje dále k tomu, že žalovaná strana uznala svou pohledávku z poukazu do Báňské Bystrice 1,660.266 ve starých rak. uh. korunách tím, že ji z běžného účtu korun československých vyřadila a zřídila pro ni zvláštní účet, čímž prý se vzdala práva požadovati onu částku ve smyslu § 6 zák. čís. 187/19 sb. z. a n. v korunách čsl. Nezáleží ovšem na tom, zda tuto již v prvé stolici uplatňovanou okolnost nazvala odvolatelka započtením či novací, neboť strana má podati jen skutkový podklad, kdežto právní posouzení je vyhrazeno soudu. Avšak o úmyslu žalované strany, že se chtěla vzdáti nároku na Kč, vznikají vážné pochybnosti (§ 863 obč. zák.), neboť na jedné straně není uvěřitelné, že by se bez jakékoliv pohnutky vzdala cenného nároku v Kč a spokojila se bezcennými téměř rak. uh. korunami, na druhé straně jest pochopitelné, že dopis ze dne 17. července 1919 vznikl nesprávným pochopením a výkladem valutových předpisů pisatelem, zejména předpisů čís. 167/19 a 187/19 sb. z. a n. Jasně nastalo teprve úmluvou uzavřenou mezi Čsl. republikou a Rakouskou republikou ze dne 22. března 1926, čís. 60 sb. z. a n. z r. 1926, kdy podle odst. I. čl. 4 odst. 2 vzhledem k závčas provedené nostrifikaci žalující firmy byla žalovaná strana oprávněna žádati splnění svého nároku podle § 6 zák. čís. 187/19 sb. z. a n. v korunách československých. Tento omyl v předpisech není však k neprospěchu žalované strany, poněvadž hned v onom dopise ze dne 17. července 1919 prohlásila, že bude svého času požadovati na žalobkyni kursovní rozdíl, čímž jasně vyjádřila, že se nespokojí jen s rak. uh. korunami. Jest bez významu, zda dopis ten byl psán k informaci žalobkyně k vůli majetkovému soupisu, či za účelem jiným, rozhodující jest, že dopis ten tvrzená vzdání se neprojevuje. A i když žalovaná strana v žalobní odpovědi uvádí, že dopis ten byl napsán k vůli opravení dosavadního účtování, nepřiznává mu právotvorný účinek doznání novace, nepřiznává, že se vzdala nároku v čsl. korunách, jak odvolatelka míní, nýbrž vysvětluje, proč způsob účtování byl změněn, právě že vedla na společném účtě nekolikované koruny splatné v tuzemsku a koruny splatné ve Vídni, které do tuzemska nemohly již býti převedeny. Byl to tedy zase jen důsledek nejistoty, v jaké měně dluh žalobkyně z transakce báňsko-bystrické má býti uhrazen, nikoliv však doznání, že se žalovaná svého práva podle zákona jí příslušejícího vzdala. Veškeré ostatní listiny, na něž se odvolatelka odvolává, jsou opět jen toho důsledkem a není proto zapotřebí propočtení znalci. Ani z bezdůvodného obohacení nelze nárok žalobkyně uznati, neboť tvrdí, že vídeňská filiálka použila bankovek u ní dne 5. února 1919 složených k platbám konaným ještě před zavedením něm. rak. měny, neb že je vyměnila za bankovky něm. rak. měny a že se jí tedy dostalo hospodářské hodnoty rovnající se 1,610.266 Kč, neuvádí však, v čem záleží obohacení olomoucké filiálky. Nelze proto vzhledem k odd. I. čl. 1 odst. 1, čl. 5 a odd. V. čl. 11, 12 a 13 úmluvy mezi republikou Československou a republikou Rakouskou uveřejněné pod čís. 60 z r. 1926 sb. z. a n. nabýti přesvědčení, že se žalované straně skutečně dostalo obohacení.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

## D ů v o d y:

Odvolací soud posoudil, zamítnuv žalobu, věc správně po právní stránce. Žalobkyně uplatňuje sporný nárok i v dovolání z těchto právních důvodů: Převod částek v žalobě uvedených na žalovanou pobočku nebyl stížen vládním nařízením čis. 57/19, účinky tohoto předpisu šly na vrub žalované pobočky, nikoli žalující firmy, žalovaná strana jest povinna náhradou škody ve výši zažalované částky, žalovaná uznala dopisem ze dne 17. června 1919 a účetními závěrkami ke dnům 30. června a 31. prosince 1919 spornou pohledávku, a žalovaná dluhuje pohledávku tu také z důvodu obohacení. Ani jeden z těchto právních důvodů není po právu. Při posouzení jich právního významu nelze hleděti k pravidelným poměrům, jak činí dovolatelka, nanejvýš k obchodním zvyklostem, jež se vyvinuly za pravidelných poměrů obchodních a hospodářských, nýbrž jest hleděti ke zvláštním poměrům doby, do níž spadl děj, jenž zavdal podnět k tomuto sporu. Tato zvláštní povaha doby má co do účinu a dosahu právních jednání, jež se stala v té době, význam při právním jich posouzení. Příkazy a jiné právní projevy, z nichž se dovozuje nyní sporný nárok, staly se mezi stranami ve dnech 4. až 8. února 1919, tudíž těsně kolem dne 6. února 1919, kdy nabylo účinnosti vládní nařízení čis. 57/19, a právě tento předpis měl dalekosáhlý význam pro posouzení všech právních jednání, jež byla jím dotčena, ať přímo anebo nepřímě. Čsl. stát, utvořený převratem ze dne 28. října 1918, mohl se hospodářsky osamostatniti teprve průběhem další doby. K tomu náležela úprava především měnových poměrů, založení vlastní měny a tím i odpoutání se od rakousko-uherské měny korunové, kterou převzal čsl. stát od starého Rakouska a jež z počátku byla měnou i zdejšího státu i přímého nástupce starého Rakouska, republiky Rakouské. Ani měnová rozluka nestala se najednou, nýbrž postupem a prvním stupněm bylo nařízení čis. 57/19, zakazující převod soukromých peněžních pohledávek a jakýchkoli úhrad do území republiky Československé, pokud pohledávka byla splatná v korunách. Tím mělo býti zabráněno přílivu peněz staré rakouské měny do zdejšího státu. Dnem 6. února 1919 byla zřízena přehrada mezi republikou Československou a republikou Rakouskou co do vyrovnání oněch pohledávek, nařízením z téhož dne bylo zabráněno převodu pohledávek do zdejšího státu, ať se mělo státi jakýmkoliv způsobem. Nesměl se proto státi převod ten ani cestou účetní. Nařízením čis. 57/19 bylo přerušeno, pokud šlo o převody pohledávek a úhrad, jakékoliv spojení mezi peněžními ústavami Čsl. republiky a rakouskými, jež mohlo sloužiti převodu oněch pohledávek, tudíž i spojení mezi pobočkami olomouckou a vídeňskou téhož peněžního ústavu, t. j. banky Ž. Úhrada, o níž jde v tomto sporu, zůstala ve Vídni, i když byla připsána ve prospěch žalované pobočky u vídeňské pobočky a oba dopisy ze dne 5. února 1919 byly na cestě. Úhrada nesměla býti převedena do Čsl. republiky. To bylo právě účelem nařízení čis. 57/19, a účel tento nesměl býti zmařen žádným způsobem. Tím se změnil poměr mezi pobočkou vídeňskou a pobočkou olomouckou, bylo mezi nimi přerušeno jakékoli

spojení, jehož účinkem byl by převod pohledávek a úhrad do Čsl. republiky odporující onomu nařízení. Nezáleží na zvyklosti, podle níž peníze složené u kterékoli pokladny banky nebo pobočky pokládaly se za složené u onoho peněžního ústavu, u něhož se vedl komitentův účet. Tato zvyklost se mohla vyvinouti, pokud šlo o ústavy v republice Československé a Rakouské, jen za jednotného měnového území a nemohla míti na mysli uzávěru přivoděnou nařízením čis. 57/19, t. j. přehradu mezi pobočkou a hlavním ústavem neb i mezi pobočkami vídeňskou a zdejšími. Nezáleží na tom, že vídeňská pobočka byla zmocněna přijímati platy jménem žalované pobočky, že přijala úhradu dne 5. února 1919 a že tak učinila jménem žalované. Nezáleží ani na tom, zda vídeňská pobočka byla činna jako zmocněnec či jako komisionář, neboť ani z toho nelze souditi, že vládní nařízení čis. 57/19 šlo na vrub žalované pobočky. Žalující strana, přikázavši přede dnem 6. února 1919 složení peněz u vídeňské pobočky, pokládala co do peněžních věcí i po 28. říjnu 1918 i Čsl. stát i republiku Rakouskou za jediné hospodářské území, neboť jinak by nebyla složila peníze pro československý peněžní ústav ve Vídni, měla však předpokládati, že dojde i po strance hospodářské k pronikavým změnám a že bude určitě zřízena hranice mezi republikou Rakouskou a republikou Československou i co do věcí peněžních, že nezůstane dlouho při stavu, jenž trval i po dni 28. října 1918 po strance hospodářské. Vyčkávala-li žalobkyně po příkladu širokých kruhů obchodních, jak jest nejvyššímu soudu známo z jiných sporů, teprve až vyjde státní opatření přivodivší přehradu odpovídající změněným poměrům politickým, musí sama nésti nepříznivé následky opatření toho a nemůže je přesunouti na druhou smluvní stranu. Neskládali-li obchodníci a peněžní ústavy úhradu pro československé věřitele u nich přímo neb aspoň u československých peněžních ústavů ve zdejší republice, nýbrž u vídeňských ústavů a poboček ve Vídni, činili tak na vlastní nebezpečí, t. j. jen za předpokladu, že peníze dojdou do Československa. Byla to doba naprosté nejistoty co do proveditelnosti opatření směřujících k převodu korunových pohledávek a úhrad do území Československé republiky, a měly zejména obchodní a peněžní kruhy počítati s tím, že se zdejší stát bude brániti přílivu znehodnocených peněz, jakmile bude pomýšleti na vlastní měnu, a to musilo v únoru 1919 očekáváno býti s určitostí. Vídeňská pobočka neměla důvod odepřít, co učinila, t. j. přijetí sporné úhrady pro žalovanou pobočku a odeslání dopisů zpravujících ji o složení. To však nestačilo k převodu úhrady na žalovanou pobočku, an byl znemožněn vládním nařízením čis. 57/19. Vídeňská pobočka mohla jednati jen za předpokladu, že se věc provede pravidelným způsobem, t. j. že dojde k vzájemnému vyúčtování. Nezáleží ani na dopisech žalované strany ze dne 7. února 1919 zaslaných žalobkyni, podle kterých částky tam uvedené byly připsány k dobru. Není důvodu pro předpoklad, že již dne 7. února 1919 byly žalované známy i dosah nařízení čis. 57 i skutkové poměry, t. j. naprostá nemožnost i účetního převodu úhrady složené u vídeňské pobočky. Že se přesvědčila o této nemožnosti velice brzy, o tom svědčí již její dopis ze

dne 8. února. Ve skutečnosti byl převod nemožný již dne 6. února 1919, což rozhoduje, neboť nesplnil se předpoklad, za kterého přijala vídeňská pobočka úhradu. Složení této úhrady dne 5. února u vídeňské pobočky bylo by mělo předpokládaný právní účín jen tehdy, kdyby se dne 6. února nebyly změnilы poměry, za nichž došlo dne 5. února k příkazu a ke složení úhrady. Toto složení u vídeňské pobočky pro žalovanou pobočku dalo se jen v zájmu žalující firmy, neboť měla tehdy sídlo ve Vídni a použila k složení úhrady vídeňské banky U., předpokladem i složení i přijetí úhrady ve Vídni bylo, že peníze budou převedeny do Československé republiky, t. j. k dispozici žalované pobočky. Jakmile předpoklad ten byl znemožněn, a stalo se tak mimo vůli a mimo zavinění žalované, nemůže žalovaná býti činěna zodpovědnou za nemožnost převodu, nařízení čis. 57/19 nejde na její vrub. Z dopisu žalované ze dne 24. února 1919 nemůže žalobkyně nic dovoditi ve svůj prospěch. Dopis ten vzat v celku, jest jen výrazem nejistoty o tom, zda žalovaná má částku tam uvedenou pokládati za převedenou, ana byla poukázána dne 5. února 1919. Žalované šlo jen o odklad, a nikoliv o závazný slib neb uznání. Nařízení čis. 57/19 nešlo by na vrub žalované ani tehdy, kdyby vídeňská pobočka byla jednala jako komisionář žalované pobočky. Dovolatelka má za to, že vídeňská pobočka, převzavši pro žalovanou peníze ve vlastním jméně, byla povinna je odvésti žalované. Mylný jest však další názor, že vídeňská pobočka skutečně peníze ty odvedla žalované účetním dobropisem. Právě to se nestalo, byvši znemožněno řečeným vládním nařízením. Činnost vídeňské pobočky i jako komisionářky byla vždy podmíněna předpokladem, že nedojde k takové události, jakou byl zákaz převodu pohledávek a úhrad do Československé republiky, neboť právní jednání mezi vídeňskou pobočkou a žalovanou, t. j. složení a přijetí úhrady, dalo se za předpokladu, že bude lze převésti úhradu do československého státu. Byl-li však převod ten zakázán a prohlášen přímo za neplatný. ještě než se stal skutkem, nejde složení úhrady na vrub žalované, neboť peníze zůstaly ve Vídni a nedostaly se do její dispozice. Podle řečeného jest posouditi i nárok na náhradu škody. K jeho oprávnění nestačí, že žalující strana utrpěla škodu, nýbrž musilo by se tak státi zaviněním žalované, což právě nelze dovoditi ani z vývodů dovolatelky. Jak sama praví, vidí se nyní po deseti letech jasně, že zadržení úhrady u vídeňské pobočky neuspokojilo ani zlomek nároku, ale to nebylo lze předvídati v roce 1919 ani v letech následujících, a jen do této doby mohlo by spadat zavinění žalované. Věc vyjasnila se mnohem později, především uveřejněním úmluvy čis. 60/26, ale teprve v poslední době lze bezpečně souditi o dřívějších kontech W a pod. Žalovaná pobočka splnila příkaz jí udělený, převedla úhradu do Báňské Bystřice, nemohla však ani v roce 1919 ani později s určitostí předvídati, že zůstane při zákazu nařízení čis. 57/19, tím méně, že úhrada složená ve Vídni pozbude naprosto ceny. Právý dosah nařízení čis. 57 nebyl tehdy znám takřka nikomu, teprve později, a to vlivem četných soudních sporů utvořil se nynější názor o tom. Jaká nejistota tu byla, o tom svědčí dopisy ze dne 20. února a 14. března 1919,

na něž poukazuje dovolatelka sama, a jež prý ze zdvořilosti byly psány ve formě dotazu. Nešlo skutečně o nic, než dotazy. Dopisem ze dne 20. února nabízela žalobkyně žalované místo úhrady úvěr, na který žalovaná mohla, ale nemusila přistoupiti, aniž se tím co změnilo na právním poměru stran. Dopis ze dne 14. března vyslovuje jen naději, že věc bude nějak vyřízena. Z dopisů těch jest patrné aspoň tolik, že si žalobkyně sama nevěděla rady, nyní však chce činiti žalovanou zodpovědnou za totéž. Dovolatelka poukazuje na dopis ze dne 8. února 1919, ale z toho nelze usouditi, že žalovaná poskytla úvěr a vzdala se zároveň vídeňské úhrady. Snad má dovolatelka na mysli dopis ze dne 12. dubna 1919 č. 13, jenž mluví o zřízení Conto separato, ale ani z něho nelze vyčísti, co dovolatelka shora předpokládá. Ostatně, i kdyby žalovaná byla chtěla dáti úvěr, jak dovozuje dovolatelka ze žalobní odpovědi a to jen ze slov: »poněvadž částka ta měla býti uvěřena«, nelze z toho ještě dovoditi povinnost žalované, by vídeňskou úhradu prostě vrátila. Úvěru bylo třeba, ježto žalovaná pobočka nemohla vídeňskou úhradou disponovati a pohledávka zůstala neuhrazenou, pokud vídeňská úhrada nebyla uvolněna. Osud této úhrady zůstal po celou dobu nejistý, nebylo lze počítati s tím, že se stane naprosto bezcennou, neboť nebyla vyloučena možnost, že ji bude lze jednou převést do Československa, ať již v plné neb aspoň částečné hodnotě. Nelze proto uznati povinnost žalované strany dáti vídeňskou úhradu k dispozici žalobkyni bez jakékoliv náhrady, naopak záleželo na žalobkyni, chtěla-li dosíci dispozice s touto úhradou, by dala žalované jinou úhradu. Za řečených okolností nemá předpokládaného významu ani poukaz dovolatelky na dopis žalované strany ze dne 17. června 1919 a na účetní závěrky ke dnům 30. června a 31. prosince 1919. Nešlo o projev právotvorný v tom smyslu, jak si jej vykládá dovolatelka, šlo jen o opatření co do vídeňské úhrady, jež činily veškeré zdejší peněžní ústavy až do rozhodnutí o vídeňských úhradách. Všady byly zakládány zvláštní účty (conto separato) znějící na staré koruny rakouskouherské. Dovolatelka poukazuje na § 6 zák. čís. 187/19, ale v tomto případě nešlo o pohledávku splatnou na území Československé republiky, nýbrž o úhradu již složenou, jejíž převod byl však znemožněn nařízením č. 57/19. Nelze proto vyličený postup žalované strany, (t. j. že prohlásila svou pohledávku vzniklou poukazem do Báňské Bystrice za pohledávku ve staré měně), vyložiti v ten smysl, že se vědomě vzdala svého práva na její požadování ve měně československé. Naopak šlo jen o opatrnost, by se žalovaná nevzdala úplně úhrady, ale by také nebyla kdysi nucena přijati ji v plné hodnotě. Nárok z nedůvodného obohacení proveden byl jen poukazem na odvolací spis. Odvolací soud vyřídil odvolání po této stránce správně a výstižně. Postačí proto poukaz na případné důvody napadeného rozsudku.

**Čís. 10420.**

**Žalobní prosba nevyhovuje předpisu § 226 c. ř. s., má-li býti žalovaný uznán povinným vydati peněžité částky, vybývající po konečném vy-**